

*Історична оповідь про
адміністративний корпус БДМУ –
одну з архітектурних перлини Театральної площі
Чернівців*

Оповідь піде про будівлю Палати торгівлі та ремесел Буковини. Одну з трьох архітектурних перлин найкращої площі Чернівців – Театральної. У жовтні 1944 року цей будинок передано Чернівецькому державному медичному університету. У ньому розмістилися адміністрація та кафедри знаного в Україні та за її межами навчального закладу.

Чернівці завжди вражають і своїх мешканців, і особливо гостей міста мережею містобудівних композицій та архітектурних ансамблів, симетрією міських площ та забудови навколо них, різноманіттям архітектурних стилів, скульптурними монументами, оздобленням внутрішніх дворів та вулиць. Звідки все це в такому невеликому, але надзвичайно красивому та привітному місті?

Пригадаймо дещо з історії. Від своїх початків місто Чернівці, як майбутній цивілізований центр Буковини, забудовувалося і розвивалося за прийнятими для європейських міст вимогами. Історично місто Чернівці – як і кожне цивілізоване європейське місто-народжувалося двічі. Вперше, як пішохідне поселення (для Чернівців це 1774–1844 роки), а вдруге – як промисловий та інформаційний центр з розгалуженою мережею транспортних магістралей (для Чернівців це 1844–1918 роки).

Творення європейського міста вимагало обов'язкового дотримання в будівництві наступних найважливіших принципів:

- 1) Належало забудовувати місто вулицями і площами з мережею геометрично чітких містобудівних композицій і архітектурних ансамблів;
- 2) При плануванні забудови та упорядкування вулиць потрібно передбачати симетрію міських площ та забудови навколо них;
- 3) У будівництві дотримуватися обов'язкового взаємозв'язку архітектури з плануванням;
- 4) Використовувати в архітектурі міста різні стилі: бароко, рококо, ренесанс, класицизм, готику, модерн;
- 5) Передбачати обов'язкове використання в архітектурі міста скульптурного монумента та монументальних пам'ятників;
- 6) Обов'язково дотримуватися розподілу міста на зони – промислову, зону відпочинку, зони адміністративного та культурного життя.

Передбачались, як невід'ємна складова міста європейського зразка: наявність розвинутого комунального господарства з освітленням, каналізацією, водогонном; використання засобів зв'язку та благоустрою міста; наявність та розвиток транспортної мережі міста та передмість.

Побудоване за такими принципами місто Чернівці завжди було і залишається надалі архітектурною і культурною перлиною не тільки

Буковини, а й України, Європи. Старим містом, його вулицями та площами,

архітектурними ансамблями та архітектурою окремих будівель можна милуватися безустанно в будь-яку пору року.

У 2012 році виповнилося 100 років одній із пам'яток архітектури міста Чернівців – будівлі Палати торгівлі та ремесел Буковини (пізніше названої торгово-промисловою палатою). Будинок торгово-промислової палати є невід'ємною складовою чудового архітектурного ансамблю Театральної площі та прилеглих до неї вулиць. Він був спланований і зведений у стилі пізньої сецесії, тобто віденського модерну, за планом добре відомого віденського архітектора Ф. Готтесмана. Будівництво розпочалося 1910 року, а 1912 року закінчено. У будинку розмістилася Палата торгівлі і ремесел Буковини.

На початку ХХ століття фасад будинку нагадував своєрідну розгорнуту емблему Буковини, в якій були відтворені як суть палати торгівлі та ремесел, так і особливості й багатства міста і всієї Буковини. На афіку (стінка, котра знаходиться на карнизі в центрі будинку) розміщена скульптурна група. На ній зображені: Деметра – давньогрецька богиня родючості та хліборобства (зліва), а з правого боку – Гермес, бог-вісник, покровитель торгівлі, ремесел, вівчарства і купців. Біля Деметри – горщик із зерном, початки кукурудзи, жмут льону. Біля Гермеса – колесо, що символізує вічний рух у просторі. Лівою рукою він тримає голову вівці. Гермес правою, а Деметра лівою обіймають два роги достатку, символізуючи, що саме хліборобство, торгівля, вівчарство склали основне багатство Буковини на початку ХХ століття.

З лівого і правого боків є голови зубра, прикрашені гірляндами. Прикрашена гірляндами голова зубра – герб Буковини. У правому куті будівлі зображений давній герб Чернівців у вигляді відчиненої брами як символ гостинності міста. У лівому куті на щиті, який тримає жінка, зображені герб Буковини та герб Австро-Угорської імперії у вигляді двоголового орла.

У центрі будівлі – ризаліт (виступ), який фланкується з двох боків парними, по-модерному вишуканими пілястрами, що завершуються масками-капітелями Гермеса в шоломі з крильцями.

Модерн часто використовував традиційні атрибути олімпійських богів, вдаючись до їх стилізації та глибокого філософського осмислення. Постаті Деметри і Гермеса – міцні, атлетичної будови фігури – привертають увагу явним натяком на культ відкритого, спортивного тіла, який якраз зароджувався на початку ХХ століття. Навіть їхні зачіски нагадують зачіски спортсменів.

Над вікнами другого поверху знаходяться 14 кольорових медальйонів з позолотою. На них зображені символи тих ремесел і промислів, котрі буйно розквітали в ті часи на Буковині. Майолікові медальйони – це герби цехів, тобто об'єднань за професіями. Доречно нагадати, що способом мислення модерністів був символізм. Тому модерн полюбляв використовувати майоліку, кераміку, мозаїку. Їх мерехтіння асоціювалося із загадковістю,

таємничістю світу, його бездонністю, незбагненністю, в які так прагнули і полюбляли зазирнути модерністи-символісти.

Дуже велика увага приділялася модерністами дверним прорізам. У будівлі ми маємо зразок чудових вхідних дверей, де використані і витончена різьба по дереву, і кований метал, і художня обробка скла.

Будинок торговлі і ремесел був шляхетно прикрашений і усередині. Для інтер'єру і парадних сходів використано мармур інтенсивного багряно-червоного та чорного кольорів. До цього часу збереглися металеві плакетки у конференц-залі. На них відтворено різні трудові процеси, моменти трудової діяльності: щось кують ковалі, ріжуть дерево лісоруби, з худобою пастухи тощо. У залах і кімнатах палати знаходилися захоплюючої краси каміни, кахельні пічки. Рідкісної краси керамічна плитка була використана для оздоблення залів кав'ярні в цокольній частині будівлі (на місці теперішнього ресторану «Юта»).

На першому та другому поверхах будівлі розміщалися офісні приміщення і зали торгово-промислової палати. У цокольній частині будівлі і частково на першому поверсі (теперішні приміщення деканатів) знаходилися зали кав'ярні «Кайзер» (діяла впродовж 1912 – 1918 років). Літня зала цієї кав'ярні щорічно працювала у спеціальних наметах біля будівлі палати. У румунський період кав'ярня «Кайзер» була перейменована і продовжувала працювати (1918 – 1940) з назвою «Асторія». На третьому і четвертому поверхах знаходилися службові багатокімнатні квартири з усіма вигодами для проживання сімей керівного складу палати на період їх служби в цьому закладі. Будівля забезпечувалася водою зі спеціального колодязя, який до цього часу є на площі Театральній.

Попити із вишуканого посуду віденської кави і розважитися у кав'ярнях «Кайзер», «Габсбурзька» (знаходилася на місці нинішнього бару «Суши») та інших приїздили на вихідні та святкові дні заможні люди із Хотина, Кам'янця-Подільського, Кишинєва та інших міст, які входили тоді до складу Російської імперії.

За роки свого існування будівля надбудовувалася (над конференц-залом), неодноразово перепланувалася усередині. Дизайн її і зовні, і особливо усередині спрощувався, втрачаючи поступово свою привабливість. Ще пам'ятні пофарбовані чорною фарбою всі вхідні двері будівлі. Наприкінці 80-х років зроблено спробу реставрації будівлі, але змогли відновити тільки вхідні двері. Упродовж 90-х років відремонтовано і частково реставровано другий поверх і парадний вхід будівлі.

Упродовж 2000–2009 років вдалося частково реставрувати приміщення цокольної частини будівлі (теперішні приміщення ресторану «Юта») та відновити за архівними архітектурними документами фасад будівлі зі сторони площі Театральної. Будинок зовні набув свого первісного вигляду і привертає увагу красою і дизайном як жителів, так і гостей міста. Не перестають милуватися перлиною архітектури студенти університету і його співробітники та всіх випусків випускники, збираючись на свої зустрічі. Особливе враження своєю красою справляє реставрована будівля на

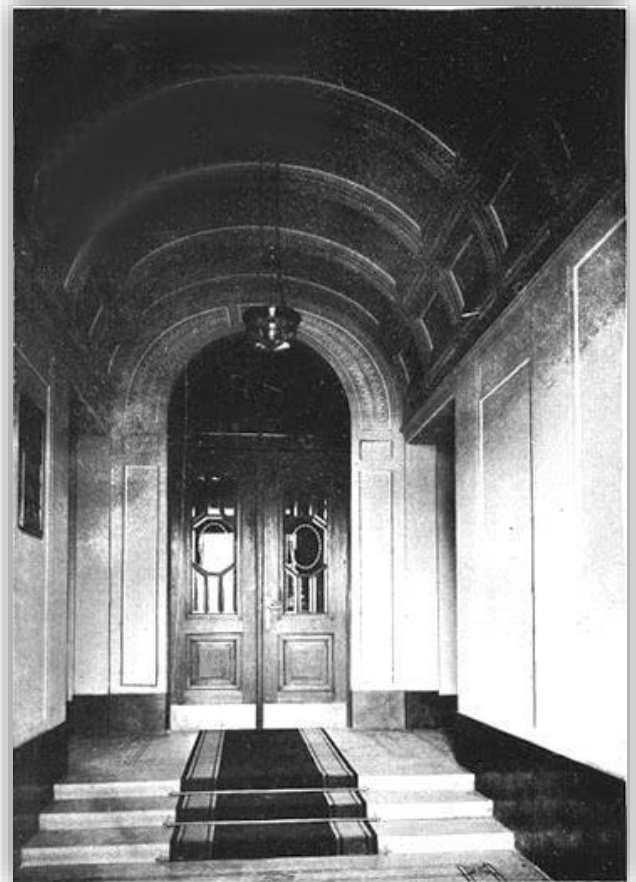
випускників університету 1946–2006 років. Провчившись шість літ у стінах цього навчального корпусу, вони до реставрації не бачили його істинної краси. Краси та символів такого вражаючого архітектурного шедевра.

На світлині відображено загальний вигляд у 1913 році площі Єлизавети (теперішня Театральна площа) м. Чернівці після упорядкування її бруківкою. Зліва на світлині будівля палати торгівлі та ремесел Буковини, а перед нею – намети літньої зали кав'ярні «Кайзер» (перейменована і упродовж 1918 – 1940 років відома як кав'ярня «Асторія»).
Фото 1913 року.

Будівля торгової палати, а перед нею - намет літньої кав'ярні «Кайзер». Фото 1912 р.

Парадний вхід до торгової палати (зліва) та її вестибюль (справа). Фото 1912 року.

Зала засідань торгової палати (нині конференцзал БДМУ). Фото 1912 року

Майже весь перший і цокольний поверхи будівлі торгової палати займав постійно діючий (називали зимній) зал кав'ярні «Кайзер». У 1944 – 1968 роках в цих приміщеннях розміщався спортивний зал Чернівецького медінституту. Нині знаходяться приміщення деканатів медуніверситету. Фото 1912 р.